

illam solum causalitatem impedire potest, quæ ab ipso dependet & procedit; causalitas vero per quam peccatum actuale dicitur causa peccati habitualis, nec a Deo dependet, nec procedit; quia Deus neque peccati actualis neque habitualis, subindeque nec eorum causalitatis causa esse potest.

14. Objicies secundò: Unus actus non expellit necessariò habitum oppositum, sed potest cum ipso simul existere in eodem subjecto, ut patet in actu intemperantiae, qui potest simul esse cum virtute temperantiae, vel è contra unus actus temperantiae cum vicio intemperantiae: Ergo unus actus peccati non debet necessariò expellere gratiam, sed potest simul cum illa in eodem subjecto existere & sociari.

Respondeo primò, quod si hoc argumentum valeret, probaret non solum de potentia absoluta, sed etiam de ordinaria, gratiam esse posse cum uno vel altero peccato mortali, quandoquidem absque materia habitus cum actu contrario esse potest.

Respondeo secundò, habitum cum actu contrario esse posse, quando ex illorum similitate non sequuntur prædicata contradictiones; secùs vero si ex eorum coexistentia prædicata contradictiones consequantur, ut ex similitudine peccati & gratiae existentia contingere supra demonstratum est.

15. Tertiò dici potest, habitus quidem naturales & acquisitos, non expelli necessariò per unicum actu, benè tamen habitus supernaturales & infusos, qualis est gratia sanctificans. Habitus enim acquisiti, à virtute sui subjecti pendent in fieri & conservari; habitus vero infusi, quoad sui productionem & conservationem, pendent ex actione Dei illos infundentis & conservantis, sicut lux in suo fieri & conservari pendet ex illuminatione Solis. Unde quenadmodum lumen statim cessaret in aëre, si aliquod obstaculum poneretur illuminatioi Solis; ita posito uno solum peccato mortali in anima, statim deficit habitus gratiae & charitatis, quia per quodlibet peccatum mortale ponitur obstatum ejus infusioni & conservationi.

COROLLARIUM IV.

Gratia habitualis realiter distinguitur à charitate.

16. Probatur primò: Gratia sanctificans habet se in ordine supernaturali, sicut forma substantialis in ordine naturali: Ergo sicut hæc, ex communiori Philosophorum sensu, distinguitur realiter à proprietatibus & virtutibus activis, quare est radix; ita & illa à virtutibus supernaturalibus, quae ab ipsa effluit, sicut proprietates ab essentia, ut docet D. Thomas quæst. 110. art. 4. ad 1. his verbis: *Sicut ab essentia anima effluit ejus potentia, quæ sunt operum principia, ita etiam ab ipsa gratia efflunt virtutes in potentias anima.* Consequientia patet, nam de rebus supernaturalibus, servata proportione, ac dempta earum supernaturalitate, Philosophandum est sicut de naturalibus; quia gratia, quantum fieri potest, attemperatur & accommodatur naturæ, ut passim docent Theologii; unde sicut in ordine naturali substantia non est immediatè operativa, sed agit mediantibus suis potentijs, quæ sunt principium immediatum operandi, subindeque ab illis distinguitur; ita & gratia habitualis, quæ in ordine supernaturali gerit vices substantia & naturæ.

17. Probatur secundò ratione D. Thomæ hic quæst. 110. art. 3. quæ potest sic proponi: Charitas præsupponit in anima gratiam habitualem: Ergo realiter ab illa distinguitur. Consequientia patet, Antecedens probatur. Charitas, cum sit virtus, disponit hominem convenienter secundum naturam præexistentem; hoc enim est de ratione virtutis, ut docet Aristoteles 7. physic. cap. 17. Sed non disponit illum convenienter ad naturam humanam, quæ humana & rationalis est præsens, hoc enim proprium est virtutum moralium & acquisitorum: Ergo convenienter ad naturam humanam, ut elevatam ad esse divinum & supernaturale, per gratiam habitualem, subindeque illum in anima supponit.

Aliam rationem insinuat idem S. Doctor quæst. 27. de verit. art. 2. his verbis: *Sicut in rebus naturalibus aliud est natura ipsa, quam inclinatio naturæ, & ejus motus vel operatio; ita & in gratiis est aliud gratia à charitate, & a ceteris virtutibus.* Quam rationem ibidem illustrat, observando quod in quolibet ordine rerum quatuor reperiuntur, nempe substantia seu natura rei, finis ipsius, inclinatio ad talen finem, & motus seu tendentia in illum: v.g. in lapide est propria natura, consistens in hoc quod sit corpus mixtum talis speciei; finis, qui non est alius quam quies in centro; gravitas, qua est propensio seu inclinatio in ipsum; & descensus, qui est motus seu tendentia in illum. Similiter in ordine supernaturali hæc quatuor debent reperiiri, unde in tali ordine gratia tenet locum substantia seu naturæ, visio beatifica habet rationem finis, charitas est inclinatio in illum, & motus ejus sunt operationes elicita à charitate, vel ab illa imperata, quibus talis finis accipitur.

18. Objicies primò: In Scriptura iidem effectus tribuantur gratiae & charitati, per utramque enim dicimus justificari, vivere vita divina & supernaturali, filios Dei adoptivos fieri, &c. Ergo non distinguuntur realiter, sed sunt unus & idem habitus, qui secundum quod obit diversa munia, diversis nominibus insignitur.

Respondeo eosdem effectus gratiae & charitati tribui, non quod sint unus & idem habitus, sed quia sunt inseparabiliter inter se connexæ. Sicut Apostolus 1. ad Corinth. 3. effectus benignitatis, & patientiae, & plurium aliarum virtutum, tribuit charitati, non quod sint unus & idem habitus, sed quia inseparabiliter charitatem ipsam comitantur.

19. Objicies secundò: Si gratia & charitas realiter distinguerentur, possent ab invicem separari, saltem de potentia Dei absoluta: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor probatur: Si aliquis homo haberet gratiam sine charitate, esset Deo gratus & acceptus, in modo & filius ejus adoptivus, & tamen non esset ejus amicus, quod videtur absurdum. Item si alicui infunderetur charitas sine gratia sanctificante, ille nec damnaretur, cum nullum haberet peccatum, quod cum charitate incompossibile est, nec salvaretur, quia cum non esset filius Dei adoptivus, esset incapax hereditatis ejus.

Respondeo, data Majori, negando Minorem, & ad primam illius probationem dico, quod ille cui infunderetur gratia sine charitate, esset amicus Dei radicaliter & remotè, quia haberet gratiam, cui tanquam radici principium diligendi Deum deberetur. Ad secundam dico casum il-

lum

lum esse impossibilem, quia licet Deus de absoluta potentia, essentiam à suis proprietatibus separare possit, eam resulantiam impediendo, non potest tamen facere quod aliqua proprietas existat in aliquo subiecto sine essentia à qua diminatur, præsertim si talis proprietas sit vitalis: v.g. licet Deus possit creare animam rationalem sine intellectu & voluntate, non potest tamen intellectum & voluntatem sine anima rationali producere aut conservare; quia cum illæ potentiae sint vitales, sine principio vitali in quo radicantur subsistere nequeunt: unde cum charitas sit potentia vitalis ordinis supernaturalis, non potest existere sine gratia sanctificante, quæ est prima radix virtutis supernaturalis; & quæ in ordine supernaturali gerit vices naturæ seu substantiæ.

CAPUT XIII.

De causa gratiae habitualis, & actione per quam producitur.

Dico primò, nullam creaturam, quantum im-

que perfectam, ne quidem Christum,

in quantum hominem, esse posse causam principalem

gratiae sanctificantis.

1. Probatur primò: Per infusionem gratiae sanctificantis datur Spiritus Sanctus, juxta illud Apo-

stoli ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.*

Sed nulla creatura, neque ipse Christus, in quantum homo, habet potestatem physicam & prin-

cipalem, dandi Spiritum Sanctum: Ergo neque in-

fundendi gratiam sanctificantem. Major patet, Mi-

nor probatur. Oportet donum esse quodammodo

ipsius dantis, vel per identitatem, vel per origi-

nem, vel per possessionem, ut docet D. Thomas 1.

p. quæst. 37. art. 1. ad 1. Sed nullo istorum modorum

potest Spiritus Sanctus esse Christi, in quantum

hominis, multo minus alicuius puræ creature: Er-

go nec Christus ut homo, nec aliqua creatura, po-

test dare principaliter Spiritum Sanctum. Unde

Augustinus 15. de Trinit. cap. 20. *Quomodo Deus*

non est qui dat Spiritum Sanctum? Et D. Thomas 3.

p. quæst. 8. art. 1. ad 1. *Dare gratiam, aut Spiritum*

Sanctum, convenit Christo secundum quod Deus

authoritatè, sed instrumentaliter convenit etiam

ei, secundum quod est homo, in quantum scilicet ejus humanitas instrumentum fuit divinitatis ejus.

2. Probatur secundò: Per gratiam habitualem

adoptamur in filios Dei, ut capite sequenti ostendimus: Atqui nulla creatura, nec etiam Christus,

in quantum homo, potest principaliter nos adop-

tare in filios Dei: Ergo neque nobis dare gratiam

sancificantem. Minor probatur: Ille solus potest

adoptare in filium, qui connaturaliter habet jus

ad hæreditatem: Sed nec Christus ut homo, ne-

que illa pura creatura, habet connaturaliter jus

ad visionem beatam, quæ est hæreditas Dei, cum

visio beata nulli rei creatæ vel creabili possit esse

connaturalis, ut in tractatu de visione beata pro-

batum est: Ergo nulla creatura, nec etiam Christus,

in quantum homo, potest nos principaliter adop-

tare in filios Dei. Unde S. Thomas 4. contra

Gent. cap. 17. *Adoptare in filios Dei non potest esse*

opus alterius nisi Dei.

3. Probatur tertio: Producere gratiam habi-

tualem in anima, est illam deificare, communican-

do illi physicam divinæ naturæ consortium: Sed

deificare est solius Dei, per modum causæ prin-

cipalis, sicut ignis per modum causæ principalis, est

soli ignis, vel alterius continentis eminenter na-

turam ignis, puta Solis: Ergo solius Dei est, gra-

tiæ sanctificantem per modum causæ principalis

producere.

Demum eadem veritas suaderi potest hac ratio-

ne D. Thomæ hic quæst. 112. art. 1. Causa principalis

debet esse majoris, vel saltem æqualis perfectio-

nis, cum suo effectu: Sed nulla creatura potest su-

perare vel adæquare in perfectione gratiam san-

ctificantem; cum enim illa sit participatio forma-

lis naturæ divinæ, quatenus infinita est, ut cap. 11.

§. 2. ostensum est, superat in perfectione essentia-

li omnem naturam creatam & creabilem: Ergo

Q. 4 nullum

respondeo negando Minorem, licet enim sub-

jectum peccati actualis sit potentia, subjectum ta-

men peccati habitualis, & macula, cui gratia op-

ponitur, est essentia animæ, ut in tractatu de pecca-

tiis ostendimus.

nulla potest dari creatura, quæ sit causa principialis gratiæ sanctificantis.

4. Dico secundò, gratiam sanctificantem neque creari, neque concreari, sed de potentia obedientiali animæ educi.

Prima pars hujus conclusionis probatur primò ex D. Thoma h̄c qu. 113, artic. 9, ubi querit, an sit maius opus Dei, creatione mundi, quam justificatio impij? Et sub distinctione responderet, quod ex parte modi operandi est maius opus creationis, quam justificatio, cum illa sit ex nihilo, non verò ista, sed ex magnitudine rei quæ sit, maius opus est impij justificatio, quam coeli & terræ creationis: Sed haec differentia nulla esset, si gratia per creationem produceretur: Ergo juxta D. Thomam gratia sanctificantis non creaturæ.

5. Probarur secundò eadem pars ratione Cartesiani: Gratia quando definit esse, non annihilatur: Ergo neque quando producitur, creaturæ. Antecedens est certum, tum quia annihilation non intervenit de facto in operibus gratiae, ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 104, artic. 4, tum etiam, quia gratia destruit præciū ex vi separationis ejus à subiecto: separatio autem à subiecto, non est annihilation, cum maneat subiectum. Consequentia verò probatur: Ex communi Philosophorum sententia, inceptione & deftio rei alicuius, sibi correspondent; ita ut quod incipit per generationem, definit per corruptionem, & quod definit per corruptionem, incipiat per generationem; & similiter quod incipit per creationem, definit per annihilationem, & e contra: Ergo si gratia non definit per annihilationem, signum manifestum est, eam non produci per creationem.

Quod verò etiam non concreetur, facile potest ostendī: Illud dicitur concreari quod fit per eandem actionem quā subiectum creaturæ; unde intellectus & voluntas dicuntur fieri per concretionem, quia cum sint proprietates animæ rationalis, fiunt per eandem actionem per quam ipsa producitur: Sed gratia sanctificantis, cum non sit proprietas animæ, sed accidens ipsi indebitum, non fit per eandem actionem per quam anima producitur, sed per diversam: Ergo non potest dici concreari à Deo ad creationem subiecti.

6. Ex his probata manet tertia pars conclusio-
nis, si enim gratia sanctificantis nec creetur, nec concreetur, debet educi ex aliqua potentia subiecti in quo recipitur, cum inter creationem & educationem non detur medium; creari enim est fieri è nihilo, sive ex non presupposito subiecto; educi verò è contra est non fieri ex nihilo, sed ex subiecto presupposito: Atqui gratia sanctificantis non potest educi ex potentia naturali, aut violenta sui subiecti, scilicet animæ, cum non sit ei connaturalis, vel repugnans: Ergo de potentia obedientiali animæ educitur.

7. Objecies primò contra primam conclusionem: Qui causat principaliter ultimam dispositionem ad aliquam formam, ipsam quoque formam principaliter producit: v. g. qui producit principaliter calorem ut ostio, inducit etiam principaliter formam ignis: Sed homo causat principaliter actus contritionis vel charitatis, qui sunt ultimæ dispositiones ad gratiam sanctificantem: Ergo est causa principalis illius.

Respondeo agens quod ultimam dispositionem ad aliquam formam principaliter producit, ipsam quoque formam principaliter cauſare, quando illa educitur de potentia naturali subiecti: secundò vero si de potentia obedientiali ejus educatur; quia

potentia obedientialis soli Deo ita subditur, ut nullius creaturæ dominio subjici possit: gratia verò sanctificantis de potentia obedientiali animæ educitur, ut in secunda conclusione ostensum est. Potest hoc explicari exemplo generationis hominis, homo enim producens physicas ad introducendas animas rationalem dispositiones, non propterea an me rationalis est causa præcipua, quia illa è sinu materia non educitur, sed à Deo creaturæ.

8. Objecies secundò: Intellectus Beatorum concurredit principaliter & non solum instrumentaliter ad visionem beatificam, quamvis illa sit entitative supernaturalis, & participatio formalis intellectus divina, ut docuimus in tractatu de visione Dei: Ergo pariter homo potest esse causa principalis gratiæ sanctificantis, quamvis illa sit entitative supernaturalis, & participatio formalis divina naturæ.

Sed nego consequentiam & paritatem: Ratio verò discriminis est, quia licet visio beatifica sit operario supernaturalis, omnesque vires naturæ creatæ & creabilis trancendar, supponit tamen in intellectu beatotum eam eliciente, lumen gloriæ, quod est ejusdem speciei & perfectionis cum illa: gratia verò sanctificantis non potest supponere in suo subiecto aliquod principium supernaturale, sibi æquale in perfectione, a quo producatur, cum sit perfectissima forma ordinis supernaturalis, quæ se habet ut radix aliarum.

9. Objecies tertio contra secundam conclusionem: Scriptura variis in locis videtur docere quod gratia habitualis creetur: David enim Psalm. 50. petens gratiam sibi à Deo donari, ait: *Cordum crea in me Deus*. Et ad Galatas 6. Justus dicitur *nova creatura*. Item ad Ephes. 1. fideles dicuntur *creati in Christo Iesu*. Quæ loca non videntur posse explicari, nisi dicamus gratiam habitualē creari.

Respondeo cum D. Thoma h̄c quæst. 110, artic. 2, ad 3, quod gratia in Scripturis sacris dicitur creari, non quod secundum suum esse naturale & physicum producatur ex nihilo, quod importat vera creationis, sed quia infunditur à Deo nullis nostris meritis præcedentibus, quod habet quandam similitudinem creationis, & creatio moralis appellari potest.

10. Objecies quartò: Actio per quam producitur gratia sanctificantis, debet esse omnium præstantissima, cum talis qualitas in nobilitate & perfectione, quamcumque rem crearam & creabilem excedat, ut constat ex dictis capite prædicti: Sed creatio multò nobilior est educatione: Ergo gratia sanctificantis non educitur, sed creaturæ.

Respondeo actionem per quam Deus producit gratiam sanctificantem debere quidem esse præstantissimam, sed accommodatam conditioni ejus: creationem verò non esse productionem, quæ sit accommodata conditioni & naturæ gratiæ sanctificantis, sed solum educationem; nam cum illa sit accidentis, atque adeò non sit naturaliter per se subsistens, dependet in esse & fieri à suo subiecto, & consequenter ex potentia ejus, non quidem naturali, sed obedientiali, educitur, si connaturaliter producatur. Unde præstantia productionis ejus supra productiones aliarum formarum, ipsi inferiorum, per hoc sufficiens salvatur, quod nulla sit creature, in cuius virtute aetiva principaliter concurrit, vel in cuius potentia passiva naturali præcontineatur.

11. Objecies ultimo: Gratia sanctificantis quæ fuit

collata Angelis & primis parentibus, in ipso creationis momento, non potuit fieri per educationem: Ergo illa saltem fuit creata, vel concreata. Consequentia pater, nam ut supra dicebamus, inter creationem & educationem non datur medium. Antecedens verò sic ostenditur: Ut aliqua forma educatur de subiecto, requiritur ut fiat per actionem transmutativam illius: Sed gratia sanctificantis, quæ Angelis & primis parentibus, in momento creationis collata fuit, non potuit fieri per actionem transmutativam subiecti: Ergo nec ab illo educi. Major docetur communiter à nostris Thomistis in Philosophia, Minor autem videtur manifesta: Ad transmutationem enim subiecti requiritur quod illud præcedat formam prioritate temporis, vel saltem instantis, & in tali priori sub ejus privatione existat: Atqui subiectum gratiæ Angelorum & primorum parentum, non præcessit in aliquo instanti privatum hujusmodi formam, cum illam in primo creationis momento recuperint, juxta illud Augustini: *Erat Deus in Angelis, condens naturam, & largiens gratiam: Ergo talis gratia per actionem subiecti transmutativam facta non est*.

Respondeo negando Antecedens, & ad illius probationem, concedo Majorem, & nego Minorē, ad cuius probationem dico, quod licet ad actualem subiecti transmutationem requiratur quod illud præcesserit in aliquo instanti, tunc priori in quo, privatum formam quam recipit; ut tamen actio productiva formæ sit quantum est ex se transmutativa subiecti, sufficit quod sit distincta ab ea quā subiectum producitur, & non habeat inviolabilem nexus cum illa, ut docent nostri Thomistæ in physica, cum agunt de educatione formarum: actio autem quā gratia Angelis & primis parentibus collata fuit, habuit duas illas conditiones, fuit enim distincta ab ea quā Angeli & primi parentes à Deo producti sunt, & cum ea non habuit inviolabilem nexus, cum gratia sanctificantis à substantia Angelorum & primorum parentum, per modum proprietatis non dimanaverit; unde fuit producta per actionem transmutativam subiecti quamvis per accidens illud acta & de facto non transmutaverit, quia per accidentis in eodem momento quo illud conditum est, gratia producta fuit, & sic non præcessit in aliquo instanti sub privatione illius.

§. I.

Forma constitutiva hominem filium Dei adoptivum, neque est divinitas Spiritus Sancti, nobis extrinsecè unita, seu assistens, neque habitus charitatis, sed gratia habitualis, aequaliter, nulloque favore extrinsecè expectato.

CAPUT XIV.

De primo effectu gratiæ habitualis, nimurum adoptione hominis in filium Dei.

Thes sunt præcipui gratiæ habitualis effectus, de quibus in hoc capite, & duobus sequentibus agendum est, nempe adoptio hominis in filium Dei, justificatio peccatoris, & meritum justi.

1. Circa primum supponendum est ut certum, & indubitate fide tenendum, Deum homines in filios adoptare: dicitur enim 1. Joan. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei non minemur, & simus*. Ad Roman. 8. *Ipsè spiritus testimoniū reddit spiritui nostro quod filij Dei sumus*. Unde Chrysologus serm. 10. *Audivimus fratres quò nos tulit divina dignatio, quò paternitas extulit nos superna: credamus nos Dei filios, respondeamus genitri, & iuvamus celo, parem similitudine referamus*,

2. Prima pars hujus assertionis duplice ratione suadetur. Prima est: Illa forma constituit hominem filium Dei adoptivum, qua terminat spiritualem hominis generationem: Sed divinitas Spiritus Sancti, nobis extrinsecè unita & assistens, non est forma terminans spiritualem hominis generationem, seu quā homo regeneratur in filium Dei: Ergo illa non est forma per quam homo filius Dei adoptivus constituitur. Major patet, quia de filiatione adoptiva philosophandum est sicut de naturali, proportione servata: in naturalibus autem illud quod terminat formaliter generationem, causat seu fundat filiationem naturalem. Minor verò sic ostenditur. Forma terminans spiritualem generationem est quā terminus genitus spiritualler vivit, sicut forma dans vitam formaliter termino naturalis generationis, illam formaliter terminat: Sed divinitas Spiritus sancti nobis extrinsecè unita, seu assistens, non est principium quo vivendi